

Drobtine.

(Spisal Janko Barlč.)

I. Martinske goske.

Pred sv. Martinom je bilo. Bil sem še v zavodu. Doli pod našimi okni se je prostiralo prostorno dvorišče. Dve veliki, krošnjeni jablani sta izgubili že davno listnati okrasek, moleli sta leno krive veje in vejice na vse strani. Ni bilo davno, kar je začel naletavati prvi sneg. Le za silo je pobelil strehe in dvorišče, in ker je bilo precč mrzlo, držal se je tudi vejic kakor bela skorja, pa le na gornji strani, tako pa so se sajaste veje še bolje razločevale. Oj, koliko poezije vzbuja mi v srcu prvi sneg!

Na dvorišču je gospodaril oblastno naš sluga Gašpar. Bil je spreten dečko od nog do glave. Tistega jutra pred sv. Martinom je imel dokaj opravila. Po dvorišču se je izprehajala cela jata belih, debelih gosij. Ponosno so stegovale svoje dolge vratove, popravljalje si s plošnatimi, rumenimi kljuni belo perjiče, postajale na jedni nogi, obhajale prevzetnega gosjaka in gagale. Tedaj se je pa pokazal naš Gašpar s sekiro v roki. Goske so ga pozdravile z glasnim gaganjem, stegovale vratove, a gosjak se je še celó nevoljno zadržil za njim. Gašpar se ni mnogo ogledaval, pograbil je prvo gos, odšel tje k tnalu in jej odsekal glavo. Rudeča, vroča kri, katera je potekla iz vratú, pokropila je beli snežec, kateri je ležal po dvorišču. Gori z okna se je videlo, kot bi se po snegu razcvele male rudeče cvetke, le zelenih peresec je manjkalo. Ko je bil Gašpar z jedno gotov, pograbil je drugo, tretjo in tako naprej. Kaj ne bi? V zavodu nas je bilo dosti in na Martinje mora biti vendar goska na mizi.

Goske so Gašparja iz početka čudno gledale, gosjak se je jezil, kasneje so pa prišle prav tje k tnalu in s svojimi rumenimi kljuni razbrskavale kri svojih tovarišic, katera se je rudečila v belem snegu. Gašpar je sedaj

svoje opravilo še lože nadaljeval, goske so mu bile prav pri roki. — — —

Nesrečne goske, ne morem jih pozabiti. Mnogokrat sem že na nje mislil in moje misli hitele so dalje in našel sem mnogo podobnega v življenju pojedincev in narodov. Morda ne? — — —

II. Ose.

Tega dneva ni bilo, da ne bi šla popoldne skupaj na izprehod. Moj Bog in zakaj bi ne šla? Privadila sta se temu še preje, ko sta bila v službi. Hodila sta že preje vsak dan izven mesta, da stepeta s sebe oni pisarniški prah, in kaj ne bi sedaj, ko sta po štiridesetletnem službovanju nastopila dobro zasluženi pokoj. Dolga vrsta let! Marsikateri se v teh letih vspe visoko po stopnicah časti in plače, še več jih pa porinejo, pri naših znancih pa ni bilo niti prvo niti drugo — nu tedaj je bil pokoj pač zaslužen.

Izprehod se je vedno jednako počel in tudi jednako dovršil. Hodila sta že toliko let po istem potu in ob isti uri in privadila sta se temu tako, da bi jima bilo neprijetno, ko bi morala iti v drugo stran. Počasi sta hodila, vsakih pet korakov postala. Saj sta morala prerešetati toliko važnih stvari!

Že zunaj mesta prav ob poti so si napravile ose v zemlji gnezdo. Ej, to je bilo veselja za male razposajence, dečke iz obližja. Vedno so se vrteli okrog onega gnezda; metali nanje kamenje, drezali v luknjo z dolgimi palicami in žgali nad njim slamo. A ko so se ose vsule iz luknje, takrat je bilo vrišča, smeha, skakanja in skrivanja. Ej, ose so bile pametne, a dečki še bolj.

Naša znanca, vtopljenja v svoje resne pogovore, nista seveda vedela ničesar o osah.

Prišla sta — nič hudega sluté — po poti. Počasi sta šla, imela klobuke v roki in razpete solnčnike. Vroče je bilo. Postala sta, važno vprašanje je bilo na dnevnem redu. Kar je zazvenel krik bojnih trum, pridrveli so dečki, razkropili se na razne strani in poskrili za grmovje. Priletele so tudi ose. Bile so bolj srečne, kakor navadno, sovražnik je bil zajet. Naša znanca sta mahala s klobuki in solnčniki po zraku, ali vse zaman, ose so pikale kot kače. Ni bilo druge, udarila sta tudi ona rešilno pot, stekla sta kar se je dalo s štiridesetimi leti svoje službe. Vrnila sta se po tolikih letih preje kakor navadno domov, vsa opikana in otečena. — Dečki so se pa za grmovjem smejali in hvallili ose, katere so starčkom vlile toliko mladinstvene gibkosti v počasne noge.

Na marsikoga se včasih kaj vsuje, da dotičnik ne ve niti od kod, niti zakaj. Krivec se pa v kotu smeje . . .

III. Mohamedanec.

Veliki zvon je mogočno donel raz zvonik zagrebske stolne cerkve. Redko kdaj zvoni, pa zato njegov veličastni glas še bolj sega v srce.

Bil je navaden dan, le cerkev ga je praznovala, pa je zato le malo ljudi prihajalo v cerkev. Med navadnimi rednimi obiskovalci cerkve, kateri so mi že vsi dobri znanci, opazil sem tudi mohamedanca. Prišel je izvestno po trgovini v Zagreb. Bil je mož srednjih let, šibak, a koščen. Izpod rudečega fesa in črnih obrvij mu je gledalo dvoje živih, prikupljivih očij, a izpod ostrega nosa so se mu spuščali črni brki. Hod mu je bil počasen, premišljen, kakor je sploh pri mohamedancih navada. Drugi ljudje so šli v cerkev, on je počasi zavil okrog cerkve, gledal pozorno one počnele zidove, visoka okna,

vitke stebre in prišel zopet pred glavna starodavna vrata. Postal je zopet in gledal. Ljudje so hiteli mimo njega v cerkev. Spremljal je vsakega s svojimi očmi in tudi on bi šel rad, a ni si upal.

Prišel sem naposled jaz. Videl sem ga že popreje, kako je pohajal okrog cerkve, zanimal me je. Pristopil je boječe k meni in me poprašal, sme-li v cerkev? Rekel sem mu, naj gre, in še vedno se ni upal. Naposled je vendar šel. Vstopil se je k visokemu vitkemu steburu in stal je mirno, kot bi bil sam iz kamena. Zazvenel je zvonček, k žrtveniku se je počasi pomikal dolg sprevod v sijajnih oblačilih, spremljevaje mašnika s škofovsko kapo na glavi. Na koru so mogočno bučale ponosne orgle, njih glas je tako čarobno odmeval po prostorni precčej prazni cerkvi, a pridružil se mu je kasneje veličastni spev koralnih cerkvenih pesmij. Mohamedanec je nepomično stal, poslušal in gledal. —

Bil mi je vedno pred očmi. Rad bi čutil ona čustva, katera so se obudila v njegovi duši, ko je stal v veličastni stolni cerkvi, gledal vzvišeno službo božjo in poslušal mogočni glas orgel in lepoto cerkvenega petja. Bog vé, ali se je spomnil one praznine, katera kraljuje v njihovih džamijah? Tudi v mojem sreću so se porajala resna in žalostna čustva. Spomnil sem se njegovih prednikov iz ponosne Bosne, kateri so pred več stoletji ravno tako Boga molili, kakor ga molimo mi, spomnil sem se njegovih prednikov, kateri so nekoliko let potem oskrnili in požgali toliko in toliko krščanskih cerkvá, spomnil sem se naposled njega in njegovih rojakov, kateri tavajo še vedno v temi zmote in nevere. Bo-li jih kdaj ogrelo solnce resnice in zasijala jim zopet prava luč, katera sije njihovim po krvi bratom? Gledal sem ga, kako je stal tam pri steburu, kot da bi bil iz kamena in molil Boga zanj in za njegove brate — —.

Drobtine.

(Spisal *Janko Barle.*)

IV. Pri peči.

Pozdravljena ti, starikava peč, katera si danes prvikrat razprostrla blagodejno toplino po moji sobici! Nekako prenovljen sem in diham novo življenje. Jednega navduši lepa cvetoča pomladanska narava, drugega tiha zvezdnata noč, mene si navdušila ti, stara dobra znanka in tovarišica. Bal sem se že za tebe tam poletu, da te ne vržejo za vedno iz moje sobice in postavijo tje v kot drugo, bolj gosposko. Prišel je res pečar in bilo mi je hudo, ko te je razdiral, a moral se je sam osvedočiti o tvoji vrlini, sestavil te je zopet, in zopet te zrem v stari obleki, kakor sem te zrl in gledal že nekoliko let. Mnogo zimskih večerov sem preživel v tvojem društvu, v tvoji notrinji je gorelo, a v mojem srcu je bilo tudi toplo. Snoval sem razne načrte, hotel marsikaj napraviti in ustvariti, pretekla je zima, ohladnela si ti, ohladnelo je tudi moje navdušenje, in načrti — ostali so načrti. Odhitel sem pod milo nebo, pozabil, kar sem snoval. Sedaj sva se zopet sprijateljila. Prvikrat si zakurjena, in dobro čutim vonj dima v sobici. Ugoden mi je, in vselej, ko zrak vase potegnem, zdi se mi, da se vračajo sanje, stari načrti; s teboj sem se ogrel tudi jaz. Uho mi dobro sliši plapolanje plamena v tvoji notrinji, polence pregori in se premakne, a prijetna toplina me boža po licu. S teboj se mi je priljubila sobica in hvaležen sem ti za to. Žal mi je le, da sem še moral čakati, da me ti zopet ogreješ in navdušiš. Kako se pač razlikujemo od tebe, ti starikava peč, pojedinci in celi narodi! V tebi že davno plamen pogasne, a ti še zadržiš svojo toplino: pri nas pa mine prvo navdušenje, a ž njim pogasnejo prečesto lepi načrti, krasne osnove in se ne vrnejo nikdar več. — — —

V. Posušene cvetlice.

Včasih posvetim kako urico jedino sebi. Prevračam po svoji sobici, urejam razne predalčke, pospravim neurejene papirje, zložim prišle knjige in časopise in se pri tem sam s seboj najbolje zabavam. Nimam rad, če me takrat kdo moti. Marsičesa se tedaj spomnim, kar sem že zdavnaj pozabil, in marsikatera obledela slika ali dogodek stopi mi zopet jasno pred oči. Postanem nekoliko, zamislim se malo, potem pa zopet dalje prevračam in urejam.

Cvetke sem od nekdaj rad imel, bral jih po travnikih in gozdih, sadil v vrtu in gojil na oknu in v sobi. Nekatere so mi še posebno priljubljene, in take sem dajal v knjigo in posušil. Sčasoma se jih je precej nabralo. Ni dolgo, kar sem jih pregledaval. Bilo je tu belih, baržunastih planink, rudečega ruševja, plavih potočnic, raznobojsnih klinčkov, ponosnih vrtnic, ponižnih vijolic, ljubkih marjetic, dišečih šmarnic, vitkih zvončkov in drugega raznega poljskega in gozdnega cvetja, kaj bi ga našteval! Ogleдал sem si cvetko za cvetko, spominjale so me raznih krajev, raznih dogodkov, raznih oseb. Koliko spominov se mi je obudilo na jedenkrat v duši, spominov sladkih in bridkih! In zdeli so se mi ti spomini kot one cvetke, katere sem premetaval. Cvetke so bile razne, nekatere so obledele in izgubile svojo živo bojo, druge so se mi pokazovale v isti lepoti, a nekatere so bile celo lepše, kakor so bile takrat, ko sem jih trgal ali dobil. Tako so tudi nekateri spomini že ohladneli, drugi so stopili pred mene v isti sliki, nekateri so se mi prikazovali v pesniški svetlobi. Podprl sem si glavo z roko in se, gledaje v one posušene cvetke, zamislil. Mislil sem, mislil, in oko mi je zrlo kraje, kjer sem preživel mladost, slika se je vrstila za sliko, vstajale

so pred menoj drage, dobro znane mi osebe, pogovarjale so se z menoj in me pozdravljale iz davne preteklosti. In dolgo sem tako slonel in mislil, a srce mi je vstrepetavalo od tihe sreče. Ko sem se zopet predramil, poduhal sem one cvetke, a lepi duh, s katerim so nekdanj osveževale naravo, izgubil se je že davno, cvetke so bile suhe. Prav tako so že davno minule lepe ure mojih mladih let, a na nje ostali so mi samo — spomini.

VI. Na Martinov večer.

Lepo društvance nas je bilo v prostorni kleti. Nad nami se je razprostiral počrneli obok, a ob straneh so se vrstili v dolgem redu večji in manjši sodi. Glas je nekako tajinstveno donel, a po kleti se je prostiral ugodni vinski duh in prijetna toplota. Nekoliko sveč, katere smo postavili na sode, so razsvetljevale prostor, tema je pobegnila za sode in v kote in bila ondi še bolj črna in neprozorna. Zato se je od veselja in zadovoljstva nad obilno letino svetilo lice dobrega gospodarja in se to veselje izraževalo tudi na naših obrazih. Kupice so bile pripravljene, in stopili smo k velikemu sodu, kateri je s svojim okroglim trebuškom precej osvojil naša srca in si pridobil naše spoštovanje.

Gospodar je obrnil malo pipico, in v kupico je tekla že precej čista tekočina. Obrnil je kupico proti svetlobi, poduhal, pristavil na ustnice, poskusil jedenkrat, dvakrat, pokimal z glavo in dejal:

„Čast, — mošt se je dobro obnesel in zaslužil je, da se od sedaj zove vino. Pozdravljam vas gospoda z novim vinom!“

In dal je kozarček svojemu sosеду, okroglemu gospodu, s čegar lica je sijala dobrota in zadovoljnost. Lice se mu je zao-krožilo, očesi zalesketali, vzdignil je kozarček in rekel takó:

„Pozdravljam te, vinčece mlado, in želim, da bi mnogim gasilo žejo in namakalo suha grla!“

Izpraznil je, pomajal z glavo v pohvalo, natočil kozarček in ga podal sosеду, dolgemu gospodu s posivelimi lasmi. Ta je pa prijel kozarček in dejal:

„Pozdravljam te, vinčece sladko, in želim, da bi mnogim preganjalo skrbi in razveseljevalo srce!“

In kozarček je bil prazen, a ko je bil zopet poln, prijel ga je resen gospod s sivimi lasmi in dolgo belo brado, vzdignil ga kvišku in pristavil:

„Pozdravljam te, vinčece zlato, in želim, da bi mnogim oplemenjevalo srce, zamorilo strasti in sovraštvo in vzgojilo ljubezen, odkritosrčnost in nesebičnost. Naj bi te cvetke v njihovih srcih cvetle tudi tedaj, ko tebe, vinčece, več ne bo!“

„Tako bodi!“ je jednoglasno odmevalo po kleti, ko je starček dovršil. Jaz sem se pa spomnil treh rojenic v narodni povesti, in kakor se je ono izpolnilo, kar je tretja rekla, tako sem želel, naj bi se izpolnilo ono, kar je govoril tretji govornik. In tedaj naj bi hodil celi svet pokušat ono vinčece v sodu! — — —

Za up!

Od nekdanj so že pevci peli
O upu, ki jih goljufá;
Ti ga slavili, drugi kleli,
Ker rad se ž njimi poigrá.

Med roj zaupnih teh poetov
Naj tudi jaz se uvrstim,
Ne bom sicér dajal jim svetov,
Na tó pa le odgovorim:

„Zakaj na novo up nam stari
Rodí se dan za dnem in mrè?“ —
Človeka up zató prevári,
Da znova upati pričnè.

Zdenčan.